

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ
ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ
ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

18

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

18

Скопје, јуни 2022 година

Издавач:

Центар за граѓански комуникации

Лектура:

Татјана Б. Ефтимоска

Ликовно-графичко обликување:

Тамара Равњанска-Настева

Печати:

ДатаПонс Скопје

Тираж:

250 примероци

Бесплатен/некомерцијален тираж

CIP - Каталогизација во публикација Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
35.073.53:005.584.1(497.7)"2021"

ИНДЕКС на рационалност 18. - Скопје : Центар за граѓански комуникации, 2022. - 24, 24 стр. : табели ; 20 x 20 см

Насл. стр. на припечатениот текст: Index of rationality 18 / translation from macedonian to english Katerina Dimishkovska. - Обата текста меѓусебно печатени во спротивни насоки. - Текст на мак. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-4974-12-3

1. Index of rationality 18 а) Јавни набавки -- Рационално трошење -- Мониторинг -- Македонија -- 2021

COBISS.MK-ID 58097669

Годишната програма на Центарот за граѓански комуникации е поддржана од програмата Цивика Мобилитас

Citizens for change!

NIRAS

FCG

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНА
СОРАБОТКА

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Цивика мобилитас е проект на Швајцарската агенција за развој и соработка (СДЦ) кој го спроведуваат НИРАС од Данска, Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) и ФЦГ Шведски развој АБ (ФЦГ Шведска)

Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Центарот за граѓански комуникации и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Цивика мобилитас, на Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC) или на организациите што ја спроведуваат.

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

18

СОДРЖИНА

1. ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА	5
2. ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ.....	7
2.1 Индекс на рационалност за интерактивни табли	8
2.2. Индекс на рационалност за пелети.....	12
2.2.1. Индекс на рационалност за пелети со топлинска моќност од најмалку 4,6 kwh/kg	13
2.2.2. Индекс на рационалност за пелети со топлинска моќност од 4,9 до 5,3 kwh/kg	16
2.3. Индекс на рационалност за хартија за печатење	19
3. ГЕНЕРАЛЕН ЗАКЛУЧОК.....	23

1

ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА

Центарот за граѓански комуникации од Скопје е единствената невладина организација во Република Северна Македонија која спроведува директен и сеопфатен мониторинг на јавните набавки во земјата. Во обид да даде дополнителен придонес кон унапредување на состојбите во оваа сфера, Центарот го изработува т.н. индекс на рационалност во трошење на јавните пари. Целта на овој инструмент е да се мери ефикасноста во трошењето на јавните пари, да се откриваат слабите точки во системот и, во крајна линија, да се влијае врз институциите да бидат порационални во трошењето на буџетите кои се полнат со пари од граѓаните.

Индексот на рационалност се изработува преку споредба на цените по коишто различните институции купуваат исти производи, услуги или работи. Фактот што индексот опфаќа ист вид производ, услуга или работа дава можност, освен споредба на цените, да се претстави и различниот однос на државните институции при спроведувањето исти видови јавни набавки.

Индексот е показател за државните институции којшто треба да им послужи како основа за подобрување на рационалноста при јавните набавки, односно при трошењето на јавните пари. Со оглед на тоа што просечните цени во индексот претставуваат просек од цените што ги постигнале самите институции и не значи дека се тие реален или пазарен одраз на вредноста, целта на државните институции треба да биде подوماќинско трошење на јавните пари, бидејќи за истите набавки, други институции постигнале поповолни цени на пазарот.

Разликите во цените коишто институциите ги плаќаат за исти видови производи и услуги упатуваат на потребата од подетални истражувања на пазарот пред објавување на тендерите и од усогласување на пристапот на договорните органи кон набавка на исти видови производи.

Во примерокот за изработка на индексот се вклучени сите договорни органи од национално и од локално ниво, што значи од министерства и општини, преку јавни претпријатија и агенции, до училишта и градинки.

Во изработката на индексите на рационалност се користат секундарни извори на податоци, и тоа:

- Електронскиот систем за јавни набавки и
- Барања за слободен пристап до информациите од јавен карактер во однос на техничките карактеристики на предметите на набавка, нивната цена и купените количини.

Значајно е да се напомене дека во индексот на рационалност се објавуваат имињата на договорните органи, но не и имињата на фирмите со кои се склучени договорите (иако се располага и со овие податоци), бидејќи одговорноста за рационално трошење на јавните пари им припаѓа на договорните органи. Ова, секако, не значи дека одговорноста за законско постапување не им припаѓа и на понудувачите. Оттука, имињата на фирмите се споменуваат само во контекст на коментирање одредени наоди од истражувањето.

2

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

Осумнаесеттиот индекс на рационалност е изработен за следниве три видови производи:

- **училишни интерактивни табли;**
- **пелети со топлинска моќност од минимум 4,6 kwh/kg и пелети со топлинска моќност од 4,9 до 5,3 kwh/kg и**
- **хартија за печатење.**

Во изработката на индексот на рационалност за овие производи се вклучени 36 институции на национално и на локално ниво коишто во текот на втората половина од 2021 година имале ваков вид набавка.

Во изработката на индексите, цените на избраните производи, како и техничките карактеристики на производите се обезбедуваа преку барања за пристап до информациите од јавен карактер што беа доставени до сите договорни органи чишто набавки беа евидентирани на Електронскиот систем за јавни набавки.

Идејата е, со изработка на индексот на овие три вида производи, да се детектираат евентуалните разлики во цените и да им се помогне на договорните органи да ги осознаат движењата на цените за овие производи и во иднина да работат врз подобрување на рационалноста во трошењето на јавните пари.

2.1.

Индекс на рационалност на интерактивни табли

Цената која училиштата ја плаќале за набавка на интерактивна табла со димензии од 1650x1250 милиметри и со резолуција од 32768x32767 пиксели се движи од 31.219 денари до 39.894 денари. Станува збор за интерактивните табли што имаат снимени видеопрезентации, можат да ги користат минимум 6 корисници, имаат можност за цртање 2Д и 3Д-форми, поддршка на програми од Microsoft office итн.

Соодносот помеѓу најниската и највисоката цена во набавката на интерактивните табли е 1:1,28 што значи дека највисоката цена по која ја има купено таблата Основното училиште „Лирија“ од с. Бузалково е за 28 % повисока од цената по која таблите ги купило Основното училиште „Мустафа Кемал Ататурк“ од Општина Пласница. И двете училишта ги имаат купено интерактивните табли од ист понудувач, но постои разлика во бројот на купени табли и во конкуренцијата. Најскапите табли се купени во постапка за јавна набавка во која учествувал еден понудувач, додека за најевтината табла имало конкуренција од два понудувачи.

Индекс на рационалност за интерактивни табли
(цена за 1 табла со резолуција 32768x32767)

Договорен орган	Димензии на таблата во мм	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
ОУ „Мустафа Кемал Ататурк“ с. Пласница	1650x1250	31.219	-13,8 %
ОУ „Елпида Караманди“ – Битола	1650x1250	34.054	-4,3 %
ПОУ „Св. Климент Охридски“ – Ново Село	1650x1250	34.827	-2,0 %
ООУ „Кирил и Методиј“ – Свети Николе	1650x1250	34.994	-1,5 %
ОУ „Пере Тошев“ – Росоман	1650x1250	35.500	-0,1 %
ООУ „Ристо Шуклев“ – Негорци	1650x1250	35.500	-0,1 %
ООУ „Методи Митевски Брицо“ – Лозово	1650x1250	35.500	-0,1 %
ООУ „Климент Охридски“ – Миравци	1650x1250	35.500	-0,1 %
Просек		35.531	0 %
ООУ „Видое Подгорец“ – Ново Село	1650x1250	38.325	+7,3 %
ООУ „Лирија“ с. Бузалково – Велес	1650x1250	39.894	+10,9 %

*Просек од цените што ги плаќаат за оваа набавка институциите вклучени во индексот

Во процесот на изработката на индексот на рационалност за интерактивни табли, предмет на првична анализа беа сите тендери објавени во второто полугодие од 2021 година. Притоа, преку Електронскиот систем за јавни набавки (ЕСЈН) беа евидентирани 39 договорни органи што објавиле оглас за овој вид набавка. Сепак, во индексот се вклучени само 10 училишта коишто набавиле интерактивна табла со идентична техничка спецификација, односно со исти димензии, резолуција, број на корисници и други перформанси.

ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ 18

Како што може да се види од индексот, просечната цена на интерактивната табла изнесува 35.531 денар, најниската цена е за 14 % пониска од неа, а највисоката цена – за 11 % повисока од просечната.

За отсуството на влијание на купените количини врз цените говори фактот дека училиштето кое постигнало најниска цена купило една интерактивна табла, наспроти 4 табли купени од училиштето со највисока цена. Воедно, ООУ Видое Подгорец – Ново Село кое купило најголемиот број табли, односно 12, по цена што е натпросечно висока.

Купени количини на интерактивни табли

Договорен орган	Број на табли	Разлика на поединечната цена во однос на просекот
ОУ „Мустафа Кемал Ататурк“ – с. Пласница	1	-13,8 %
ОУ „Елпида Караманди“ – Битола	3	-4,3 %
ПОУ „Св.Климент Охридски“ – Ново Село	3	-2,0 %
ООУ „Кирил и Методиј“ – Свети Николе	1	-1,5 %
ОУ „Пере Тошев“ – Росоман	4	-0,1 %
ООУ „Ристо Шуклев“ – Негорци	2	-0,1 %
ООУ „Методи Митевски Брицо“ – Лозово	10	-0,1 %
ООУ „Климент Охридски“ Миравци	5	-0,1 %
ООУ „Видое Подгорец“ – Ново Село	12	+7,3 %
ООУ „Лирија“ – с. Бузалково Велес	4	+10,9 %

*Количините се утврдени во согласност со тендерските документации

Сите интерактивни табли се набавени во постапки за јавни набавки за којшто е објавен оглас, како критериум се користела најниската цена, а била планирана и електронската аукција. Од ова може да се заклучи дека разликите во цените не може да се оправдаат со иницираните постапки за јавни набавки. Но, имајќи ги предвид слабостите на системот со јавни набавки, сосема очекувано е што двете натпросечно високи цени се постигнати во постапки во коишто планираната електронска аукција не се одржала поради тоа што била добиена само по една понуда и планираната аукција за дополнително намалување на цените не можела да се спроведе.

Преку овој индекс е забележана и голема доминација на пазарот од страна на една фирма. Имено, од 10 договори за набавка на интерактивни табли, на дури 7 победил економскиот оператор „Давка“ од Штип, а на останатите три договори носители се „Зотеброс“ од Скопје (2 договори) и „ПЦ Контрол Хардвер“ од Струмица (1 договор).

2.2.

Индекс на рационалност на пелети

Индексот на рационалност на пелети е изготвен за две категории пелети, поделени соодветно на топлинската моќ.

Првиот е направен врз основа на пелети со идентична топлинска моќност од најмалку 4,6 kWh/kg, должина на пелетите од минимум 3,15 до максимум 40 мм, потоа со дијаметар од 5 до 9 мм, просечна густина од 600 кг/м³, максимален процент на пепел од 0,7 % и максимална влажност од 10 %.

Вториот индекс, пак, е за пелети со топлинска моќ од 4,9 до 5,3 kWh/kg, должина на пелетите главно од минимум 3,15 до максимум 40 мм (само кај ОУ „Гоце Делчев“ – Босилово е минимум 20mm +/-5mm), потоа дијаметар од 6 мм или 8 мм со отстапување +/- од 1мм, влажност од 6 % (со исклучок на Општина Крива Паланка од 10 %) и просечна густина од 650 кг/м³.

Изборот на тендери за набавка на пелети е направен врз основа на постапките за јавни набавки за коишто е објавен оглас во последниот квартал од 2021 година. Од вкупно спроведени 21 тендер, споредливост е лоцирана во 13 тендери и потоа и тие се поделени во две групи, во зависност од топлинската моќност, за да се обезбеди посоодветна споредба.

2.2.1.

Индекс на рационалност на пелети со топлинска моќност од минимум 4,6 kwh/kg

Пелетите со топлинска моќност од минимум 4,6 kwh/kg се купувани по цени што се движат од 15.842 до 21.000 денари. Станува збор за пелети коишто, покрај идентичната топлинска моќност од минимум 4,6 kwh/kg, имаат должина од 3,15 до 40 мм, потоа се со дијаметар од 5 до 9 мм, просечна густина од 600 кг/м³, максимален процент на пепел од 0,7 % и максимална влажност од 10%.

Соодносот меѓу најниската и највисоката цена во набавката на овој вид пелети изнесува дури 1:1,36 што значи дека највисоката цена, што ја платило Основното училиште „Димката Ангелов-Габерот“ од с. Ваташа, е за 36 % повисока од цената што за пелетите ја платила Детската градинка „25 МАЈ“ – Скопје. Значајните разлики во цените не можат да се објаснат со применетите постапки за јавни набавки, ниту со конкуренцијата во постапките или, пак, со купените количини. Ова говори за некои субјективни фактори што одиграле улога во набавките.

Индекс на рационалност на пелети со топлинска моќ од 4,6 kwh/kg
(цена за 1 тон пелети)

Договорен орган	Топлинска моќ	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
ЈУДГ „25 МАЈ“ – Скопје	≥ 4,6 kwh/kg	15.842	-23,8%
ОУ „Марко Цепенков“ – Скопје	≥ 4,6 kwh/kg	17.850	-9,9 %
Просек		19.610	0 %
Општина Чашка	≥ 4,6 kwh/kg	20.000	+2,0 %
ЈЗУ Центар за јавно здравје Тетово	≥ 4,6 kwh/kg	20.790	+5,7 %
ОУ „Крсте Мисирков“ – Скопје	≥ 4,6 kwh/kg	20.790	+5,7 %
Агенција за вработување на РСМ	≥ 4,6 kwh/kg	21.000	+6,6 %
ООУ „Димката Ангелов-Габерот“ с. Ваташа	≥ 4,6 kwh/kg	21.000	+6,6 %

*Просек од цените што ги плаќаат за оваа набавка институциите вклучени во индексот

Како што може да се види од претходниот табеларен приказ, просечната цена по која се купувани пелетите со топлинска моќ од минимум 4,6 kwh/kg изнесува 19.610 денари за 1 тон. Притоа, два договорни органи купиле по цени што се пониски, а пет – над таа цена. Најниската цена од 15.842 денари за 1 тон пелети е за 23,8 % пониска од просечната, а највисоката цена е повисока за 6,6 %.

Сите набавки биле спроведени во постапки предвидени со Законот за јавни набавки, при што во согласност со финансиските прагови, шест договорни органи спровеле набавка од мала вредност, а само Агенција за вработување на РСМ спровела т.н. поедноставена отворена постапка. Во сите набавки како критериум за избор се користела „најниска цена“. Во однос на е-аукцијата, таа била планирана од шест договорни органи, со исклучок на ООУ „Димката Ангелов-Габерот“ од с. Ваташа. Во сите постапки имало конкуренција и биле доставени

од две до четири понуди. Имајќи го сето ова предвид, за разликата во цените не може да се најде логично објаснување. Притоа не постои ниту поврзаност на цената со купените количини. За отсуството на таа поврзаност најдобро говори податокот дека Агенција за вработување на РСМ ги купи најголемите количини, и тоа 88 тони пелети, а нејзината цена е во групата на повисоки од просечната цена и дека институцијата (ООУ „Димката Ангелов-Габерот“ с. Ваташа), која плаќа највисока цена за пелетите, ги нема купено најмалите количини.

Купени количини на пелети

Договорен орган	Количини во тони	Разлика на поединечната цена во однос на просекот
ЈУДГ „25 МАЈ“ – Скопје	12,6	-23,8 %
ОУ „Марко Цепенков“ – Скопје	34	-9,9 %
Општина Чашка	6	+2,0 %
ЈЗУ Центар за јавно здравје Тетово	5	+5,7 %
ОУ „Крсте Мисирков“ – Скопје	4,5	+5,7 %
Агенција за вработување на РСМ	88	+6,6 %
ООУ „Димката Ангелов-Габерот“ с. Ваташа	23	+6,6 %

*Количините се утврдени во согласност со тендерските документации

2.2.2

Индекс на рационалност на пелети со топлинска моќност од минимум 4,9 до 5,3 kwh/kg

Цената за пелетите со повисока топлинска моќност, односно од 4,9 до 5,3 kwh/kg, се движат од 18.375 денари до 25.960 денари. Соодносот на најниската и највисоката цена е 1:1,41 што значи дека највисоката цена, што за пелетите ја платило Основното училиште „Гоце Делчев“ од Босилово, е за 41 % повисока од цената што за нив ја платила Општина Крива Паланка. Причините за оваа голема разлика можеби се кријат во тоа што ОУ „Гоце Делчев“ е единствено кое во тендерската документација навело дека должината на пелетите треба да биде минимум 20mm +/- 5mm, за разлика од другите институции, коишто купувале должина на пелетите од минимум 3,15 до максимум 40 мм. ОУ „Гоце Делчев“ во постапката добило само една понуда. Разликата во топлинската моќност не можела да биде причина за разликата во цените, бидејќи како што може да се види од табеларниот приказ на Индексот на рационалност, пелети со топлинска моќ од 5,3 kwh/kg се купувани по цени што се и потпросечно ниски и потпросечно високи.

Индекс на рационалност на пелети со топлинска моќ од 4,9 до 5,3 kwh/kg
(цена за 1 тон пелети)

Договорен орган	Топлинска моќ	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
Општина Крива Паланка	5,0 kwh/kg	18.375	-15,7 %
Општина Куманово, ООУ „Браќа Миладиновци“ и ООУ „Крсте Мисирков“ ¹	5,3 kwh/kg	18.900	-12,5 %
Општина Долнени	4,9 kwh/kg	21.000	-1,2 %
Просек		21.257	0 %
ОУ „Денче Дејановски“, с. Маврови Анови	4,9 kwh/kg	22.050	+3,6 %
ОУ „Гоце Делчев“, Босилово	5,3 kwh/kg	25.960	+18,1 %

*Просек од цените што ги плаќаат за оваа набавка институциите вклучени во индексот

Како што може да се види од табеларниот приказ, просечната цена по која се купувани овие пелети изнесува 21.257 денари. Три институции пелетите ги купиле по цени што се пониски од просечната, а две со цени над просечната. Овие разлики не можат да се објаснат со применетите постапки за јавни набавки. Договорните органи вклучени во овој индекс ја примениле постапка „набавка од мала вредност“, со исклучок на Општина Крива Паланка, која поради поголемата вредност на набавката, примени „поедноставена отворена постапка“. Во сите постапки како критериум за избор се користела најниската цена, а била планирана и е-аукција.

Во однос на количините, цените растеле како што се намалувале купените количини, но сепак останува отворено прашањето дали Основното училиште „Гоце Делчев“ од Босилово ја добило највисоката цена поради ограничувањето на конкуренцијата со техничката спецификација на палети, а не поради купените

¹ Групна набавка.

количини. Имено, како што може да се види од следниот табеларен приказ, Општина Долнени има цена пониска од просечната, а купила 15 тони, односно само 3 тони повеќе од училиштето во Босилово.

Купени количини на пелети

Договорен орган	Количини во тони	Разлика на поединечната цена во однос на просекот
Општина Крива Паланка	40	-15,8 %
Општина Куманово	20	-12,7 %
Општина Долнени	15	-1,4 %
ОУ „Денче Дејановски“, с. Маврови Анови	11	+3,6 %
ОУ „Гоце Делчев“, Босилово	12	+18,1 %

*Количините се утврдени во согласност со тендерските документации

Иако во бројот на добиени тендери доминира една фирма, сепак како носители на договорите во тендерите вклучени во овој индекс на рационалност се вбројуваат дури 4 фирми. Седум од вкупно 12 тендери добила „Филаделфија“ од Кочани, три фирмата „Димбо“ од Пехчево и по еден тендер добиле битолската фирма „АБЦ Дојчиновски Јован и др.“, како и скопската „Еко Лајф“. Со оглед на бројот на доставени понуди и склучените договори, може да се констатира дека во овие набавки постои посилна конкуренција од вообичаената на пазарот на јавни набавки на Република Северна Македонија.

2.3.

Индекс на рационалност на хартија за печатење

Хартијата за печатење, А4 формат, бела, од 80 г/м² е купувана по цени од 136 до 279 денари за еден топ од 500 листа.

Соодносот помеѓу најниската и највисоката цена во набавките на хартијата за печатење е 1:2,05, што значи дека највисоката цена е двојно поголема од најниската. Највисоката цена за еден топ хартија ја платил Научниот институт за тутун – Прилеп при Универзитет „Св. Климент Охридски“ Битола (279 денари за еден топ хартија), додека по најниска цена набавувала Општина Босилово (136 денари).

Големите разлики во цената не можат да се објаснат со техничките спецификации на хартијата со оглед на тоа што и двата добавувачи, и оној со најниска и оној со највисока цена, барале хартија во А4 формат, од 80г/м² и во бела боја. Понатаму, и двете институции, Општина Босилово и Научниот институт за тутун од Прилеп, примениле постапка за „набавка од мала вредност“ со критериум за избор „најниска цена“ и со спроведување на електронска аукција.

Но, дел од институциите вклучени во овој индекс (МВР, Собрание и АД Електрани) во своите технички спецификации имаа наведено и параметри за дебелината на хартијата, нејзината белина, непроѕирност, чистота, како и отпорност на стареење од минимум 150 години, што требаше да се докажува од понудувачите со исполнување конкретни стандарди за квалитет. Но, и покрај деталниот технички опис на хартијата, и овие институции се вклучени во Индексот на рационалност затоа што неговата цел е и да ги отвора дилемите дали деталните технички спецификации што водат до повисоки цени се и оправдани.

Индекс на рационалност на хартија за печатење (цена за 1 топ хартија)

Договорен орган	Вид на хартија	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
Општина Босилово	A4 формат, бела, 80г/м ²	136	-43,4 %
Министерство за одбрана – Сектор за логистика	A4 формат, бела, 80г/м ²	146	-33,6 %
ЈЗУ Универзитетска Клиника за неврологија	A4 формат, бела, 80г/м ²	150	-30,0 %
Центар за стручно образование и обука	A4 формат, бела, 80г/м ²	166	-17,5 %
ЈЗУ Универзитетски стоматолошки клинички центар „Св. Пантелејмон“ Скопје	A4 формат, бела, 80г/м ²	175	-11,4 %
Општина Неготино	A4 формат, бела, 80г/м ²	177	-10,2 %
Општина Битола	A4 формат, бела, 80г/м ²	188	-3,7 %
Просек		195	0 %
АД Електрани на Северна Македонија	A4 формат, бела, 80г/м ²	199	+2,0 %
Министерство за внатрешни работи	A4 формат, бела, 80г/м ²	201	+3,0 %
Собрание на РСМ	A4 формат, бела, 80г/м ²	203	+3,9 %
Јавно претпријатие за државни патишта	A4 формат, бела, 80г/м ²	212	+8,0 %
Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство	A4 формат, бела, 80г/м ²	227	+14,1 %
Уставен суд на РСМ	A4 формат, бела, 80г/м ²	274	+28,8 %
Научен институт за тутун – Прилеп, Универзитет „Св. Климент Охридски“ Битола	A4 формат, бела, 80г/м ²	279	+30,1 %

*Просек од цените што за оваа набавка ги плаќаат институциите вклучени во индексот

Во изготвувањето на овој индекс на рационалност, предмет на анализа беа сите тендери за набавка на хартија за печатење/копирање спроведени во второто полугодие од 2021 година. Притоа, од анализата на вкупно 24 тендери, издвоени се 14 во којшто бил набавен ист вид хартија (A4 формат, бела боја и 80 грама). Иако дел од институциите како МВР, Собрание и АД Електрани имаа и подетални описи на хартијата, сепак се вклучени во индексот поради тоа што со хартијата се задоволувале исти потреби, а и самата цел на индексот е да отвора прашања за рационалност во трошењето на јавните пари, во најширока смисла.

Како што може да се види од табеларниот приказ на индексот на рационалноста, седум договорни органи хартијата ја набавиле по цена пониска од просечната цена од 195 денари за топ хартија, а седум договорни органи плаќаат цени повисоки од просечните.

Гледано од аспект на применетите постапки за набавка на хартија за печатење, можеме да заклучиме дека сите се спроведени во согласност со Законот за јавните набавки (набавки од мала вредност; поедноставени отворени постапки и отворени постапки). Кај доминантен дел од институциите се користеле критериумот за избор на најповолна понуда – „најниска цена“, како и електронската аукција. Во сите тендери биле доставени од две до девет понуди.

Гледано од аспект на купените количини, како што може да се види од следниот табеларен приказ, разликите во цените не можат да се поврзат со купените количини. Имено, МВР, како институција со најголеми купени количини (80.000 топа хартија), иако имала повисоки барања во однос на квалитетот на хартијата, сепак ѝ припаѓа на групата институции со натпросечно висока цена за набавка на хартија.

Купени количини на хартија за печатење

Договорен орган	Број на купени топови хартија	Разлика на поединечната цена во однос на просекот
Општина Босилово	300	-43,4 %
Министерство за одбрана – Сектор за логистика	513	-33,6 %
ЈЗУ Универзитетска клиника за неврологија	100	-30,0 %
Центар за стручно образование и обука	300	-17,5 %
ЈЗУ Универзитетски стоматолошки клинички центар „Св. Пантелејмон“ – Скопје	1.000	-11,4 %
Општина Неготино	800	-10,2 %
Општина Битола	385	-3,7 %
АД Електрани на Северна Македонија	3.000	+2,0 %
Министерство за внатрешни работи	80.000	+3,0 %
Собрание на РСМ	12.400	+3,9 %
Јавно претпријатие за државни патишта	5.000	+8,0 %
Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство	5.000	+14,1 %
Уставен суд на РСМ	130	+28,8 %
Научен институт за тутун – Прилеп, Универзитет „Св. Климент Охридски“ Битола	200	+30,1 %

*Количините се утврдени во согласност со тендерските документацции

3

ГЕНЕРАЛЕН ЗАКЛУЧОК

Индексот на рационалност во ова издание е изработен за набавка на училишна интерактивна табла со димензии од 1650x1250 милиметри, потоа за пелети со два вида на топлинска моќност, и тоа на првите од минимум 4,6 kwh/kg и на вторите со топлинска моќност од 4,9 до 5,3 kwh/kg, како и на хартијата за печатење во A4 формат, бела боја и од 80 грама.

Најголемата разлика во цената е евидентирана во набавката на хартија за печатење, а најмала во набавката на интерактивни табли.

Сумарно, индексот на рационалност ги даде следните сознанија:

- **интерактивните табли** од страна на училиштата се купувани по цени од 31.219 денари до 39.894 денари, со што највисоката цена е за 28 % повисока од најниската;
- **пелетите со топлинска моќност од минимум 4,6 kwh/kg** се купувани по цени од 15.842 до 21.000 денари за 1 тон пелети, со што највисоката цена е за 36 % повисока од најниската;
- **пелетите со повисока топлинска моќност, односно од 4,9 до 5,3 kwh/kg**, се движат од 18.375 денари до 25.960 денари, со што највисоката цена е за 41 % повисока од најниската;
- **хартијата за печатење** (A4 формат, бела и од 80 грама) е купувана по цени од 136 до 279 денари за еден топ хартија, со што највисоката цена е двојно повисока од најниската.

Причините за разликите во цените во сите предмети на набавка не можеа да се објаснат со примените постапки за јавни набавки. Имено, се користеа законски предвидените постапки со доминантна примена на „најниската цена“ како критериум за избор на најповолна понуда, како и на електронската аукција за намалување на првичните понуди на фирмите. Разликите во повеќето случаи не беа резултат ниту на купените количини. Она што секако влијаеше врз цените е конкуренцијата и очигледно е дека, во постапките во коишто таа изостанува, цените се повисоки. Воедно, отсуството на јасни причини за констатираните разлики во цените води и кон сомнеж за субјективни влијанија на пазарот на јавни набавки. Тендерските постапки во чии технички спецификации се навлегуваше во премногу детални описи или, пак, се даваа ограничувачки параметри во описот на предметот на набавката, очекувано резултираа со повисоки цени. Ова ја наметнува потребата договорните органи потемелно да го истражуваат пазарот и да не користат технички спецификации што ја ограничуваат конкуренцијата.

Воедно, договорните органи треба да гледаат на индексот на рационалност како на корисен инструмент што треба да им помогне да се подберат, бидејќи недвосмислено укажува на тоа дека пазарот на јавни набавки во земјата сè уште не гарантира целосно рационално и ефикасно трошење на јавните пари и дека сè уште постојат низа предизвици што треба да се надминат во оваа насока.